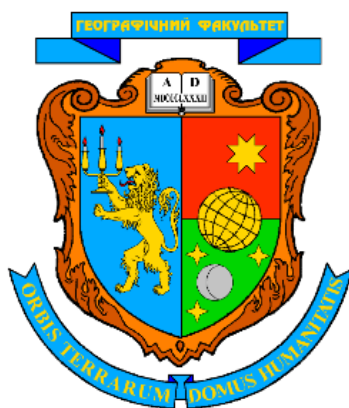

Львівський національний університет імені Івана Франка
Географічний факультет
Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів

ЗБІРНИК

Матеріалів V Всеукраїнської наукової конференції
студентів, аспірантів і молодих науковців

«Горизонти ґрунтознавства»

8 травня 2025 року

м. Львів

УДК 631.4(06)

*Друкується за ухвалою Вченої Ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 5 від 30 травня 2025 року).*

Збірник матеріалів V Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих науковців «Горизонти ґрунтознавства» (м. Львів, 8 травня 2025 року). Вип. 5. Львів. 2025. 270 с.

Збірник містить матеріали доповідей V Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих науковців «Горизонти ґрунтознавства», які охоплюють різні аспекти генези, властивостей і географії ґрунтів, проблеми збалансованого використання й охорони ґрунтів і стану ґрунтово-земельних ресурсів України в умовах російської агресії.

Організаційний комітет:

Біланюк Володимир Іванович – голова оргкомітету, декан географічного факультету.

Гончаренко Людмила Вікторівна – директор Департаменту агропромислового розвитку ЛОВА.

Паньків Зіновій Павлович – завідувач кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів, професор.

Ямелинець Т. С. – професор кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів.

Телегуз О. Г. (відповідальний секретар) – доцент кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів.

Наконечний Ю. І. (секретар) – доцент кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів.

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори, а також (для студентів і аспірантів) наукові керівники.

228© Львівський національний
університет імені Івана Франка, 2025
© Автори статей, 2025

ЗМІСТ

Анастасія Алексеєнко, Андрій Буяновський ҐРУНТОВА ГЕОІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ОДЕЩИНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ	5
Віталій Баб'як, Оксана Гаськевич ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ СІРИХ ЛІСОВИХ ҐРУНТІВ ГОЛОГІРСЬКОГО ПАСМА ЗА РІЗНИХ УМОВ АНТРОПОГЕННОГО ВИКОРИСТАННЯ	10
Анастасія Башко, Оксана Леневиц ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОШИРЕННЯ ҐРУНТІВ У НПП «СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ»	15
Олег Біловус, Тарас Ямелинець ҐРУНТИ МОСТИСЬКО-ЯВОРІВСЬКОГО ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУ	23
Ілона-Марія Вербівська, Тарас Ямелинець, Андрій Кирильчук НОРМАТИВНА ГРОШОВА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ДІЛЯНОК СОКАЛЬСЬКОЇ ТГ)	31
Іванна Володькіна, Віктор Ярощук, Володимир Радзій ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ВЕРХІВ'Я РІЧКИ СТОХІД	39
Лілія Гончарук, Наталія Єфімчук, Оксана Бонішко ОПТИМІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ ПІДРОМОРФНИХ ҐРУНТІВ ЖОВКІВСЬКОЇ ТГ	44
Ярина Горак, Тарас Ямелинець ЛУЧНІ ҐРУНТИ (GLEYS RHAEZEMS (RACHIS)) ЛАНДШАФТНОГО ЗАКАЗНИКА «СТАРИЦІ ДНІСТРА» В МЕЖАХ РОЗВАДІВСЬКОЇ ТГ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	53
Вероніка Грица, Галина Іванюк, Марина Рагуліна, Олег Орлов МОХОПОДІБНІ (BRYOBIONTA) ЯК АГЕНТИ ПЕРВИННОГО ҐРУНТОТВОРЕННЯ НА ПІСКОВИКАХ УРИЦЬКИХ СКЕЛЬ	61
Олеся Гуменчик, Ігор Папіш КЛАСИФІКАЦІЯ НА СУБСТАНТИВНО-ГЕНЕТИЧНИХ ПРИНЦИПАХ ЧОРНОЗЕМІВ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	68
Ольга Заяць, Галина Нестеренко ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ МАЙБУТНІХ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ	75
Христина Ільків, Олена Луцишин ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ҐРУНТІВ НАДСЯНСЬКОЇ РІВНИНИ	83
Євгенія Камалова, Зіновій Паньків ВМІСТ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У КУЛЬТУРОЗЕМАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ МІСТА ЛЬВОВА. АЛІНА КАСАПЧУК, ОКСАНА БОНІШКО	91
ФЕРМЕНТАТИВНА АКТИВНІСТЬ ІНІЦІАЛЬНИХ ҐРУНТІВ КИТАЙГОРОДСЬКОГО ВІДСЛОНЕННЯ	99
Анастасія Качмар, Олексій Телегуз ОСОБЛИВОСТІ ДЕРНОВИХ ГЛЕЙОВИХ ҐРУНТІВ ЖИТЛОВОГО КОМПЛЕКСУ «FRANKO» М. ЛЬВІВ	109
Андрій Кругліков, Юрій Наконечний МОРФОЛОГІЧНА БУДОВА ПРОФІЛЮ ДЕРНОВО-КАРБОНАТНИХ ҐРУНТІВ (RENDZIC LEPTOSOLS) ПІДПОДІЛЬСЬКОГО ПРИРОДНОГО РАЙОНУ МАЛОГО ПОЛІССЯ	114
Дмитро Кулієвич, Юрій Наконечний ОСОБЛИВОСТІ МОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ ПРОФІЛЮ ЯСНО-СІРИХ ЛІСОВИХ ҐРУНТІВ (ALBIC LUVISOLS) ГОЛОГІРСЬКОГО ПАСМА	121

Денис Лебедєв, Андрій Буяновський ОЦІНКА ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ ҐРУНТОВИХ РЕСУРСІВ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ	128
Ігор Лойко, Оксана Бонішко СТРУКТУРА ТА ЗАГАЛЬНІ ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ТЕМНО-СІРОГО ЛІСОВОГО ҐРУНТУ НОВОЯРИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	136
Юрій Максимець, Олексій Телегуз ОСОБЛИВОСТІ ҐРУНТІВ РОЗТОЧЧЯ	144
Христина Павук, Галина Іванюк «МАХІВСЬКИЙ» ПЕРІОД РОЗВИТКУ ҐРУНТОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ	152
Марта Парій, Ігор Папіш АГРОЧОРНОЗЕМИ ПОПІЛЬНЯКОВІ ЛЬВІВСЬКОГО ПЛАТО	160
Сергій Полянський, Тетяна Полянська, Богдан Шут РЕНАТУРАЛІЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ ЯК ОСНОВА СЕРЕДОВИЩЕСТАБІЛІЗУЮЧОГО ПІДХОДУ В ЕКОСИСТЕМАХ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ	168
Володимир Попівняк, Тарас Ямелинець ГЕОГРАФІЯ ГРАНУЛОМЕТРИЧНОГО СКЛАДУ ҐРУНТІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	175
Христина Редько, Галина Нестеренко КЛАСИФІКАЦІЯ НАСЛІДКІВ ВСТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ, ЩО БУДУЮТЬСЯ БЕЗ РЕЄСТРАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОГО МАЙНОВОГО ПРАВА	181
Катерина Репінська, Андрій Кирильчук АГРОЧОРНОЗЕМИ ЖМЕРИНСЬКОГО ПРИРОДНО-СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО РАЙОНУ: РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНА	187
Мар'яна Салюк, Михайло Микита, Віталія Чиняк, Влас Цігуш, Василь Лета ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ҐРУНТІВ ВУЛКАНІЧНИХ КАРПАТ	193
Марта Сорока, Андрій Кирильчук ДЕГРАДАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ҐРУНТАХ МАЛОГО ПОЛІССЯ	202
Остап Тарнавський, Зіновій Паньків ОЦІНКА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ҐРУНТІВ ГОРИ ЖУПАН ДАVIDІВСЬКОГО ПАСМА	208
Ольга Терехух, Галина Іванюк ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЗНАНЬ ПРО ҐРУНТИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ	214
Тетяна Хар, Ігор Папіш ҐРУНТИ БЕЛІГЕРАТИВНОГО ЛАНДШАФТУ «БРЮХОВИЦЬКИЙ АРТИЛЕРІЙСЬКИЙ ФОРТ»	221
Анастасія Цибенко, Оксана Підкова СУЧАСНИЙ СТАН ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗІ ВОДНОЇ МЕЛІОРАЦІЇ	229
Маргарита Чепіга, Марія Гнатишин ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	236
Юліан Шмалій, Петро Войтків СТАН ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В МЕЖАХ РАВА-РУСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	245
Іванна Юзефович, Тарас Ямелинець ҐРУНТИ НЕМИРІВСЬКО-БРЮХОВИЦЬКОГО ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУ	253
Тетяна Якимів, Назар Хотинський ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРАВОВИХ ЗМІН СТАТУСУ ОБ'ЄКТІВ БУДІВНИЦТВА ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ҐРУНТІВ У ЗОНАХ НАДМІРНОГО НАВАНТАЖЕННЯ	262

УДК 502.3/.7 (477.82)

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

ВЕРХІВ'Я РІЧКИ СТОХІД

Іванна Володькіна, Віктор Ярошук, Володимир Радзій

Волинський національний університет імені Лесі Українки, факультет хімії та екології

Анотація. Визначено актуальність дослідження впливу освоєння річкових басейнових екосистем та осушувальних систем. Проаналізовано основні наукові напрями досліджень меліорованих систем, а також вплив змін клімату на ці системи. Запропоновано підходи до раціонального використання водних і земельних ресурсів у межах осушувальної системи «Верхів'я річки Стохід».

Ключові слова: меліорація, осушувальна система, магістральний канал, водоприймач, переливний шлюз.

PROBLEMS OF WATER RESOURCES CONSERVATION IN THE UPPER REACHES OF THE STOKHID RIVER

Ivanna Volodkina, Viktor Yaroshchuk, Volodymyr Radzii

Lesya Ukrainka Volyn National University, Faculty of Chemistry and Ecology

Summary. The relevance of studying the impact of the development of river basin ecosystems and drainage systems is determined. The main scientific directions of research on reclaimed systems and the impact of climate change on them are analysed. Approaches to the rational use of water and land resources within the drainage system 'Upper Stokhid River' are proposed.

Key words: reclamation, drainage system, main canal, water intake.

Актуальність теми дослідження. Річкові басейнові геосистеми є складними територіальними утвореннями, що становлять поєднання чинників, які зумовлюють їхнє функціонування та характер взаємодії між компонентами басейну. Особливої уваги набувають питання раціонального природокористування в межах басейнів, які зазнають як природної, так і антропогенної трансформації басейнових екосистем, визначальними чинниками якої є зміни інтенсивності

природокористування та зміни кліматичних умов. Все більшої ваги набувають дослідження впливу освоєння територій на розвиток і функціонування річок, меліоративних мереж тощо. Зміна кліматичних умов і антропогенний вплив погіршили стан водозборів. Зокрема, на інтенсивність гідроекологічних процесів впливає рельєф, що розподіляє енергію та речовину, опади, структура ґрунтового покриву, рослинність, а також умови господарського використання.

Стан вивчення питання, основні праці. Проблема збереження родючості ґрунтів в межах меліоративних систем набуває все більшої ваги, що пов'язано з кліматичними змінами. Зокрема, піднімаються питання регулювання стоку в межах меліорованих земель у напрямку акумуляції вод для подальшого зрошення, що сприятиме збереженню оптимальних умов ґрунтоутворення та ведення сільськогосподарства [1]. Відновлення зрошення та дренажу є дієвим інструментом, який сприятиме мінімізації негативного впливу клімату на розвиток сільськогосподарського землекористування [2-3]. Протягом XIX-XX століть басейни європейських річок зазнали значних антропогенних змін, зумовлених їхнім інтенсивним використанням: спрямлення русел, розвиток гідротехнічної меліорації, будівництво інженерних споруд, розширення урбанізованих територій, що зумовило різке збільшення водозабору для господарсько-питного та промислового споживання. На сьогодні ці процеси зумовлюють формування адаптованої системи управління річковими басейнами та широкої імплементації Водної Рамкової Директиви ЄС [4-6]. Нині в Україні постало питання реалізації гідромеліоративної реформи формування інституту користувачів меліоративних мереж на місцевому рівні з врахуванням інтересів територіальних громад [7; 8].

Виклад основного матеріалу. Активний розвиток меліоративних робіт на Волині розпочався у 20-30 роках минулого століття, великомасштабні роботи з осушення проводили у 60-80 роках, метою яких було підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва. Згодом це призвело до зменшення запасів вологи у ґрунтах, зменшення територій водно-болотних угідь, пониження

рівня ґрунтових вод, а інтенсивні кліматичні зміни й антропогенний вплив пришвидшили процеси деградації земель сільськогосподарського призначення.

Територія осушувальної системи «Верхів'я річки Стохід» розташована у Володимирському, Луцькому та Ковельському районах. Площа системи 21 114 га, дренажем осушено 12 762 га. Побудована вона у 1966–1971 рр., площа водозбору становить 612 км². Осушувальна система є плоскою вододільною рівниною, ускладненою просторими болотами та заболоченими землями. У структурі угідь переважають рілля, сіножаті та пасовища [9]. У геоструктурному плані осушувальна система розташована у межах Ковельського блоку зануреного схилу Ратнівського виступу кристалічного фундаменту.

Рівні ґрунтових вод перебувають переважно на глибині 0,5–1,3 м, хоча в два останні десятиліття спостерігається різке пониження рівня ґрунтових вод, що підживлюють меліоративну мережу. Це призвело до замулення дренажної системи та подекуди пересихання в межах меліоративної мережі. Рівень знизився до 1,1–1,8 м, що призвело до від'ємного балансу вод в осушувальній системі. Водоприймачем осушувальної системи є річка Стохід, яка обмежує осушувальну систему з півночі. Ширина русла 8–10 м, глибина – 2,5–3,0 м. На осушувальній системі прокладено шість магістральних, а також бокові канали. Глибина магістральних каналів 1,5–3,0 м і бокових – 0,8–2,0 м.

У структурі ґрунтового покриву переважають дерново-підзолисті, сірі опідзолені, дернові, лучно-болотні, торфові ґрунти. Значна частина торфових ґрунтів спрацьована, на поверхню виходить мінералізована порода, що разом із малою кількістю опадів сприяє вітровій ерозії цих ґрунтів – в окремі періоди трапляються пилові бурі.

Внаслідок кліматичних змін (підвищення температур, зменшення кількості опадів, або ж опади мають проливний характер тощо), значного розорювання земель верхів'я річки Стохід формується стійка тенденція до зменшення водно-болотних угідь, які є утримувачами вод і водночас зв'язують вуглекислий газ.

Відбувається пересихання джерел водопостачання, які разом із водами осушувальної системи можна використовувати для поливу присадибних ділянок і зрошення сільськогосподарських угідь дрібних землекористувачів. Для запобігання таким негативним наслідкам у межах осушувальної системи «Верхів'я річки Стохід» варто розглянути можливість відновлення втрачених гідротехнічних споруд. Для зменшення матеріальних витрат пропонується встановити переливні шлюзи на магістральних каналах за 50-100 м до водоприймача осушувальної системи – річки Стохід. Встановлення семи переливних шлюзів сприятиме підняттю рівня ґрунтових вод, акумуляції вологи на водозбірній території орієнтовно на площі 144 км² (рис. 1). Водночас для запобігання підтопленню цих територій потрібно закласти систему моніторингових свердловин, провести розчищення меліоративної мережі й акумулюючих водойм тощо.

Рис. 1. Фрагмент осушувальної системи «Верхів'я річки Стохід»

Висновки. Запропоновані заходи з раціонального використання водних і земельних ресурсів у межах меліоративних мереж потрібно реалізовувати з дотриманням вимог водного, земельного й екологічного законодавства. Необхідно впроваджувати інтегрований підхід в управлінні зрошувально-осушувальними системами на засадах басейнового принципу управління водними

ресурсами у тісній співпраці державних органів і територіальних громад. Створення умов для заснування комунальних підприємств, які будуть основними експлуатантами міжгосподарських меліоративних систем на місцевому рівні. Консолідація земельних часток (паїв) для спільного використання меліорованих земель з метою збереження технологічної цілісності зрошувальних і дренажних систем. Для модернізації осушувальної системи потрібно працювати над залученням інвестицій у тісній співпраці місцевих органів самоврядування з державними органами управління водними ресурсами, що сприятиме реалізації «Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коковіхін С. В., Танклевська Н. С., Кириченко Н. В. Інноваційні підходи до розвитку зрошуваних меліорацій на локальному та регіональному рівнях. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. URL: <http://economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2103>.
2. Про схвалення Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-p#Text> (дата звернення: 25.04.2025).
3. Baliuk S. A., Romashchenko M. I., Truskavetskyi R. S. Problems of environmental risks and perspectives of land reclamation in Ukraine. *AgroChemistry and Soil Science*. 2018. No. 87. P. 5–10. URL: <https://doi.org/10.31073/acss87-01> (date of access: 25.04.2025).
4. Lyche Solheim, A., Globevnik, L., Austnes, K., Kristensen, P., Moe, S. J., Persson, J., Phillips, G., Poikane, S., van de Bund, W., & Birk, S. A new broad typology for rivers and lakes in Europe: Development and application for large-scale environmental assessments. *Science of The Total Environment*. 2019. N 697, 134043. URL: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.134043>].
5. Wolf, S., Esser, V., Schüttrumpf, H., & Lehmkuhl, F. Influence of 200 years of water resource management on a typical central European river. Does industrialization straighten a river? *Environmental Sciences Europe*. 2021. N 33(1). URL: <https://doi.org/10.1186/s12302-021-00460-8>.
6. Didovets, I., Krysanova, V., Hattermann, F. F., del Rocío Rivas López, M., Snizhko, S., & Müller Schmied, H. Climate change impact on water availability of main river basins in Ukraine. *Journal of Hydrology: Regional Studies*. 2020. N 32, 100761. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ejrh.2020.100761>
7. Григор'єва Х. Правовий дисбаланс гідромеліоративної реформи в Україні (агропротекційний вимір). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2024. № 69. С. 124–131. URL: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.69.27>.
8. Григор'єва Х. Зрошення та продовольча безпека в контексті дефіциту води: правові проблеми та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т. 2, № 84. С. 84–96. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.12>.
9. Зузук Ф., Колошко Л. К., Карпюк З. К. Осушені землі Волинської області та їх охорона. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2012. 294 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13031>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЗБІРНИК
Матеріалів V Всеукраїнської наукової конференції
студентів, аспірантів і молодих науковців
«Горизонти ґрунтознавства»
8 травня 2025 року
м. Львів**

*Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість
поданих матеріалів відповідають автори, а також
(для студентів і аспірантів) наукові керівники.*

Умовн. друк. арк. 14,88. Тираж 100 прим. Зам.

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000.

С в і д о ц т в о
про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.

Друк ТзОВ «Простір-М»

С в і д о ц т в о
про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 2167 від 21.04.2005 р.

вул. Чайковського, 8, м. Львів, 79000,
тел.: (032) 261-09-05, e-mail: prostir@litech.net